

ANTHROPOSOFICKÉ VŮDČÍ MYŠLENKY

VÁNOČNÍ ROZPRAVA: MYSTÉRIUM LOGOSU

Rudolf Steiner

Do pojednání o mystériu Michaelově zazařovalo i pojednání o mystériu Golgoty. Je to dáno skutečností, že Michael je duchová mocnost, která přivádí lidstvo dobrodějným způsobem ke Kristu.

Ale poslání Michaelovo je toho druhu, že se v kosmickém vývoji lidstva rytmicky opakuje. Uskutečňovalo se ve své blahodárné působnosti opětovně před mystériem Golgoty. Souviselo tehdy se vším, co pro rozvoj lidstva činně zjevovala síla Kristova, tehdy ještě ve svém mimozemském působení pro Zemi. Po mystériu Golgoty věnuje svou službu tomu, čeho se má pozemskému lidstvu dostat z podnětů Kristových. Vystupuje způsobem pozměněným a pokračujícím v obdobích své opakované působnosti, ale vystupuje opakovaně. Naproti tomu je mystérium Golgoty vše převyšující kosmickou událostí, k níž dochází pouze *jednou* v průběhu celého kosmického vývoje lidstva.

Teprve když lidstvo pokročilo až k rozvoji duše rozumové (duše hlubšího citění), uplatňuje se plně ono stále hrozící nebezpečí, založené už od pravěku, že lidská bytost se vyloučí z božské duchové podstaty.

A stejnou měrou jako lidská duše ztrácí společenství života s božskými duchovými bytostmi, vynořuje se kolem ní to, čemu se dnes říká „příroda“.

Člověk už nespátřuje nic spřízněného se svou podstatou v božském duchovém kosmu; dílo božských duchových bytostí spatřuje v oblasti Země. Nejprve je ještě nespátřuje v oné abstraktní formě, v níž je spatřováno dnes: jako smyslově - fyzické bytosti a události, udržované pohromadě oněmi abstraktními ideovými obsahy, nazývanými „přírodní zákony“. Spátřuje je jako něco božsky-duchového. Tato božská duchová podstata se vlní vzhůru a dolů ve všem, co vidí jako vznik a zánik živočichů v růstu a rašení světa rostlin, co pozoruje v činnosti pramenů a řek, v procesech vyvolávajících vítr a mraky. Všechny tyto bytosti a děje kolem něho jsou pro něho gesty, činy, jsou pro něho mluvou oné božské bytosti, která je prazákladem „přírody“.

Jako kdysi lidé spatřovali v postavení a pohybech hvězd činy, gesta božských bytostí ve vesmíru, jako v nich četli jejich slova, tak se nyní skutečnosti „přírody“ staly výrazem bohyně Země. Neboť bohyni působící v přírodě si představovali jako bytost ženskou.

Zbytky tohoto druhu představ jako imaginativní naplnění duše rozumové (duše hlubšího citění) se v lidských duších uplatňovaly ještě daleko do středověku.

Ti, kdo se věnovali poznávání světa, mluvili o činech „bohyně“ když chtěli vzbudit pochopení pro dění v „přírodě“. Teprve když se začala postupně projevovat duše uvědomující, stávalo se už toto živoucí, vnitřně oduševnělé uvažování o přírodě pro lidstvo něčím nesrozumitelným.

A způsob, jak ve věku duše rozumové (duše hlubšího citění) hleděli lidé tímto směrem, připomíná mýtus o Persefoně s mystériem, jež je jeho základem.

Persefoné, dcera Demetřina, je přinucena bohem podsvětí, aby ho následovala do jeho říše. Uskuteční se to nakonec tak, že tráví v podsvětí jenom jednu polovinu roku, druhou prožívá ve svém domovském světě.

Mocně tento mýtus ještě vyjadřuje, jak kdysi v pradávne minulosti lidské poznávání prohlédalo ve svém snovém jasnozření všechno měnivé pozemské dění.

Veškerá vesmírná působnost vycházela v dávných dobách z okruhu, jenž obklopoval Zemi. Země sama teprve vznikala. V kosmickém vývoji vytvářela svou jsoucnost z působnosti svého okruhu. Božské duchové bytosti z kosmu byly tvůrci jejího bytí - když její vývoj pokročil natolik, že se mohla stát samostatným vesmírným tělesem, sestoupila na ni božská duchovost ze všeobecného kosmu a stala se božstvem Země. Tuto kosmickou skutečnost prohlédalo ve svém poznání snové jasnozření dávného lidstva; z tohoto poznání se dochoval mýtus o Persefoně; ale dochoval se také onen způsob, jímž poznání usilovalo až hluboko do středověku proniknout „přírodu“. Neboť tehdy ještě nepátralo - jako později - po smyslových dojmech, tj. po tom, co se objevuje na povrchu zemského dění, nýbrž po silách, které na tento povrch působí ze zemských hlubin. - A tyto „hlubinné síly“, tyto „síly podsvětí“ vnímalo v jejich součinnosti s hvězdnými vlivy a vlivy živelů z okruhu Země.

Rostliny vyrůstají do svých rozmanitých podob, zjevují se člověku v nádheře svých pestrých barev. V nich působí síly Slunce, Měsíce a hvězd společně se silami zemské hlubiny. Podklad pro to poskytly nerosty, které svou podstatu už mají cele vlivem toho, co se stalo z podstaty vesmíru něčím pozemským. Nerosty pučí z „podsvětí“ do vnější fyzické oblasti Země jedině vlivem zpozemštělých nebeských sil. Svět živočichů nepřijal do sebe síly „zemské hlubiny“. Vzniká jedině působností vesmírných sil z okruhu Země. Svůj vývoj, růst, rašení, schopnost výživy, pohybové možnosti - za to všechno vděčí slunečním silám proudícím k Zemi. Předávat život potomkům může vlivem sil měsíčních proudících k Zemi. Objevuje se v mnoha podobách a druzích, protože postavení hvězd působí z vesmíru nejrozmanitějším formujícím způsobem na život živočichů na Zemi. Ale zvířata jsou jen vesmírem zasazena na Zem. Účastní se pozemského dění jenom životem svého utlumeného, omezeného vědomí; svým vznikem, svým růstem, vším, čím jsou, aby mohla vnímat a pohybovat se, nejsou bytostmi pozemskými.

Tato velkorysá idea o vývoji Země žila kdysi v lidstvu. Z toho, co z ní ještě zasahuje do středověku, je možné poznat tuto velkorysost leda v nepatrné míře. Máme-li dospět k tomuto poznání, musíme se pohledem vidoucího poznání vrátit do velmi dávných dob. Neboť z existujících fyzických dokumentů vyčte jenom ten, co se odehrávalo v duších lidí, kdo to prohlédá zduchovělým způsobem.

Pokud jde o člověka, tedy ten není s to se distancovat od Země tak jako živočichové. Jakmile toto vyslovíme, přistupujeme k mystériu lidstva právě tak jako k mystériu říše živočichů. Tato mystéria se zrcadlí v kultu zvířat u starých národů, především u Egyptanů. Ti ve zvířatech spatřovali bytosti, které jsou hosty Země, na kterých je možné vnímat podstatu a působnost duchového světa hraničícího se zemským. A ve spojení lidské podoby se zvířecí, jak je nacházíme znázorněně na obrazech, zpřítomňovali si tehdy lidé podoby oněch elementárních bytostí, které jsou sice ve vývoji světa na cestě k člověčenství, ale nevcházejí do oblasti Země, aby se nestaly lidmi. Takové přechodné elementární bytosti existují. Egyptané, když je zobrazovali, jenom znázorňovali, co vnímali. Takové bytosti ale nemají plné vědomí o sobě jako člověk. Aby takové vědomí o sobě získal, musel člověk vstoupit do zemského světa tak naplno, aby mohl z bytosti Země přijmout něco do své vlastní bytosti.

Musel být vystaven tomu, že tímto zemským světem mu bude dáno dílo božských duchových bytostí, jež jsou s ním spjaty, *ale právě pouze toto dílo. A protože* vnímá jen toto *dílo*, odloučené od jeho původu, mají přístup do tohoto díla bytosti luciferské a ahrimanské. Z toho

vyplývá pro člověka nutnost učinit toto dílo prostoupené Luciferem a Ahrimanem místem, kde bude utvářet část svého života - jeho pozemskou část.

To je možné tak dlouho, aniž by se tím lidská existence odloučila trvale od božské duchové oblasti svého původu, dokud člověk ještě nepokročil k rozvoji své duše rozumové (duše hlubšího cítění). Tímto rozvojem dochází v člověku k dekadenci jeho fyzického, jeho éter- ného a astrálního těla. Starší věda si je vědoma této korupce a vidí v ní něco, co žije v lidské bytosti. Ví, že byla nutná, mělo-li vědomí v člověku pokročit ve vědomí o sobě. V úsilí o poznání, jaké se pěstovalo na místech, která Alexandr Veliký předal vědě, žil aristotelismus, který - pokud jej správně pochopíme - choval v sobě tuto korupci jako rozhodný prvek své vědy o duši. Takové ideje už později jenom nebyly plně chápány ve své vnitřní podstatě.

V dobách před vývojem duše rozumové (duše hlubšího cítění) byl člověk přece jenom do té míry prostoupen silami svého božského duchového původu, že tyto síly byly s to ze svého kosmického východiska udržovat v rovnováze luciferské a ahrimanské mocnosti, pronikající na Zemi k člověku. Pro účast v této rovnováze tehdy ze strany člověka stačilo, když se v kultických a v mysterijních obřadech rozvíjel *obraz* božské duchové bytosti, nořící se do říše Luciferovy a Ahrimanovy a zase z ní vítězně vystupující. Tak v dobách předcházejících před mystériem Golgoty vidíme v kultech starých národů obrazné znázornění toho, co se pak stalo skutečností v mystériu Golgoty.

Když byla rozvita duše rozumová (duše hlubšího cítění), mohla být lidská bytost uchráněna odloučením od jejích božských duchových základů jenom něčím skutečným. Bylo třeba, aby do organizace duše rozumové (duše hlubšího cítění), žijící během pozemského života z toho, co jí poskytuje Země, vstoupilo vnitřně božství jako bytost rovněž *uvnitř* světa Země. To se uskutečnilo tím, že božský duchový Logos, Kristus, spojil svůj kosmický osud pro lidstvo se Zemí.

Persefoné se pohroužila do zemské hlubiny, aby osvobodila svět rostlin od nutnosti utvářet svou existenci pouze ze sil Země. To je také sestup určité božské duchové bytosti do pozemské přírody. I Persefoné prožívá jistý druh „zmrtvýchvstání“, ale každý rok znova v rytmickém sledu.

Naproti této události, jež se odehrává jako kosmická událost na Zemi, stojí sestup Logosu pro lidstvo. Persefoné sestupuje, aby uváděla přírodu do její původní orientace. Ta se musí opírat o rytmus, protože přírodní dění probíhá rytmicky. Logos sestupuje do lidstva. K tomu dochází jednou během vývoje lidstva. Neboť *tento* vývoj je pouze *jedním* článkem v gigantickém vesmírném rytmu, v němž lidstvo před svým člověčenstvím bylo něčím úplně jiným než lidstvem a po něm bude zase něčím úplně jiným, kdežto život rostlin se opakuje v *téže* podobě v krátkých rytmech.

Vidět mystérium Golgoty v tomto světle je pro lidstvo něčím nezbytným počínajíc věkem vědomí. Už ve věku duše rozumové (duše hlubšího cítění) by bývalo hrozilo odloučení lidstva, kdyby nebylo došlo k mystériu Golgoty. Ve věku duše uvědomující by muselo pro lidstvo nastat úplné *zatemnění* duchového světa, kdyby duše uvědomující nenabyla takové síly, aby byla s to se zahledět se skutečným porozuměním zpátky ke svému božskému duchovému prapůvodu. Pokud toho ale dosáhne, nalezne vesmírný Logos jakožto bytost, která má moc vést ji zpátky. Prostoupí se oním mohutným obrazem, zjevujícím, co se stalo na Golgotě.

Počátkem tohoto porozumění je láskyplné pochopení posvátné vesmírné vánoční události, na kterou svátečně upomíná každý rok. Neboť k posílení duše uvědomující dochází tím, že tato duše, která zprvu do sebe přijímá intelektualitu, dá do tohoto nejchladnějšího prvku duše vproutit hřejivé lásce, oné hřejivé lásce, jež proudí nejvznešenějším způsobem, platí-li Ježíškovi zjevujícímu se na Zemi v posvátné vesmírné vánoční noci. Tím člověk nechal na svou duši působit nejvyšší duchovou skutečnost, jež byla současně skutečností fyzickou; vydal se na cestu, aby do sebe přijal Krista.

Bude třeba, aby poznání přírody dospělo k tomu, že v Persefoně nebo v bytosti, k níž lidé ještě vzhlíželi za raného středověku, když mluvili o „přírodě“, se zjevuje božská duchová síla prvopočátku, ona věčná síla, ze které vzešla a ustavičně vstává jako základna pro pozemskou existenci člověka.

Bude třeba, aby poznání lidského světa dospělo k tomu, že se v Kristu zjevuje prapůvodní a věčný Logos, jenž v oblasti božského duchovna spjatého od prvopočátku s člověkem působí pro rozvoj duchové bytosti člověka.

Obracet lidské srdce v lásce k těmto velkým kosmickým souvislostem, to dává pravý obsah oné sváteční vzpomínky, která každým rokem přistupuje k člověku, když jeho pohled spočine na posvátné vesmírné vánoční události. Ožije-li v srdci člověka *takováto* láska, prožhne svou vřelostí onen chladný světelný prvek v duši uvědomující. Kdyby ta musela zůstat bez tohoto prožhnutí: tedy by člověk nikdy nedospěl k jejímu zduchovění. Hynul by v chladu intelektuálního vědomí, nebo by musel setrvat v duchovním životě, který by nepokročil k rozvoji duše uvědomující. Ustrnul by v tom případě v rozvoji duše rozumové (duše hlubšího cítění).

Ale ve své podstatě není duše uvědomující chladná. Zdá se jí být pouze *na počátku* svého rozvoje, kdy má možnost nejprve zjevit světelnost svého obsahu, ne ještě onu vesmírnou hřejivost, z níž přece pochází.

Procítit a prožít tímto způsobem Vánoce může v duši zpřítomnit, *jak je člověku zvěstována svatozář božských duchových bytostí, zjevujících v hvězdných dálkách svůj obraz, a jak se člověk na pozemském dějišti osvobozuje od mocností, které ho chtějí oddálit od jeho původu.*

V Goetheanu, o Vánocích 1924

*Další vůdčí myšlenky pro Anthroposojickou společnost, rozesílané z Goetheana
(S odkazem na výše uvedené vylíčení vánoční rozpravy)*

1. Činnost ve vývoji světa a lidstva, k níž dochází silami Michaelovými, se *rytmicky opakuje*, i když se její podoba před mystériem na Golgotě a po něm proměňuje a rozvíjí.
2. Mystérium na Golgotě *je jedinou*, neopakující se největší událostí ve vývoji lidstva. V souvislosti s ním nelze mluvit o jakémkoli rytmickém opakování. Neboť i když je sám vývoj lidstva zasazen do mohutného kosmického rytmu, je přece jenom *jedním* rozlehlým článkem v tomto rytmu. Než se stal tímto *jedním* článkem, bylo lidstvo něčím podstatně jiným než lidstvem; po skončení tohoto vývoje bude zase něčím jiným. Během vývoje lidstva tedy dochází k mnoha událostem michaelským, ale pouze k *jedné* události na Golgotě.
3. V rychlém rytmickém opakování jednoho ročního koloběhu uskutečňuje ona božská duchová bytost, která sestoupila do hlubiny Země, aby přírodní dění prodchla duchem, toto dění. Tato bytost představuje produševnění přírody věčnými silami jejího prapůvodu, jejichž účinnost nesmí ustát; tak jako Kristus, který sestoupil dolů na Zem, představuje produševnění lidstva věčným *Logosem* z prvopočátku, jehož působnost pro spásu lidstva nemá nikdy ustát.